

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Vendégeink!

A mai Művészeti estünk az első, amikor nem a szigorú értelemben vett klasszikus zene jelenik meg a színpadon, hanem az improvizatív műfajok, nevezetesen a jazz és a cigányzene méltán világhírű képviselői fognak gyönyörködtetni bennünket. Korábbi estjeink köszöntőiben többször említettem a katartikus művészeti élmények révén gazdagított belső világ hatását a kreatív gondolkodóképesség fejlődésére.

A kreativitás és a katarzis összekapcsolódásának egyik ékes példája az improvizáció, ami nem más, mint az emberi agy alkotóképességének egyik legkomplexebb formája, valós idejű megnyilvánulása. Fejleszti gondolkodó- és figyelem-megosztó képességünket, hiszen számos inger párhuzamos processzálását igényli. Egyszerre kell érzékelni a zenésztársak játékát, ritmusok, dallamok, harmóniák megjelenését, ugyanakkor nyitottnak kell lenni a belső világunkból fakadó érzelmi reakciókra, a spontán megelevenedő memória nyomokra. Régi memóriaelemek új kontextusban, változatos új asszociációkkal jelennek meg a tudatalattiból történő felbukkanásuk során.

Az improvizációs készség kifejlesztése felkészíti, képessé teszi agyunkat a gyors döntésekre, hiszen például egy jazz improvizáció során döntési kényszer alatt áll a szólista pillanatról pillanatra, ami részben tudat alatt zajlik.

Az improvizáció folyamatos külső visszacsatolásra alapozott alkotás, hiszen az adott pillanatban generált új melódiák, új variációk, a zenésztársak ötletei, az együttgondolkodásban megszülető harmóniák mind visszahatnak a szólistára.

Agyunk finom motoros funkciói is fejlődnek, hiszen egy futam elindításakor izmok százainak összehangolt mozgására van szükség, a másodperc tört része alatt váltakozva, más és más kombinációkban kell az ujjakat mozgató apró izmoknak együttműködniük. Ráadásul rákészülés nélkül, hiszen nem egy jól begyakorolt darab lejátszásáról van szó, és nincs ott a kotta sem, ami a vizuális bemenet révén vezérelné ujjainkat. Ez az alkotás létrehozásának utolsó, egyben felfoghatatlan, bámulatos fázisa.

Az agykutató szemszögéből nézve izgalmas kérdés, hogy vajon mi az improvizációs készség kulcsa. A minél precízebb tudatos kontroll a dallam és ritmus motívumok létrehozásában? Vagy ellenkezőleg, egyfajta hajlam a tudatos kontroll kikapcsolására, hogy a spontán, ösztönös alkotóképesség felszínre törhessen? Vagy a kettő váltakozása?

Vajon lehet ezt tanulni? Az biztos, hogy több éves gyakorlással a párhuzamos információfeldolgozás egyes elemei automatikussá válnak, így felszabadítva figyelmi kapacitást a zenei ötletek valós-idejű generálására, értékelésére. A gyakorlás szükséges, de nem elégséges, minden bizonnyal kellene a genetikailag öröklődő képességek is. Az improvizációs gördülékenység, hívhatjuk zenei "beszédképességnek" is, a tudatos kontrolltól független automatizmusok, mozgás-sorozatok előhívhatóságától függ. Minél több művet tárol valaki az agyában, azaz képes kotta nélkül lejátszani, és ezeknek a műveknek a harmónia variációi, akkordsorozatai, futamai minél gazdagabbak érzelmi attribútumokban, annál hatékonyabban, gyakrabban és változatosabban ugranak be spontán módon az improvizációinkba.

A kutatómunka során is szükség van az improvizációs készségre, hiszen gyakran kényszerülünk párhuzamos információ-feldolgozásra, ebből

levezethető gyors döntésekre. Ezek optimális meghozatalához minél több variációs lehetőség kimeneteléről kell előzetes tapasztalattal rendelkezünk. Minél intenzívebb örömezzet, vagy netán bosszúság társul ezekhez a tapasztalásokhoz, annál élénkebben élnek emlékezetünkben, és annál intenzívebben befolyásolják döntéseinket. Ugyanakkor az eredeti, újszerű döntésekhez nem árt ha képesek vagyunk néha a tudatos kontroll kikapcsolására, hogy az ösztönös elképzelések, spontán ötletek is a felszínre törhessenek.

A művészi improvizációból tehát kutatóként is sokat meríthetünk. A mai napon két különböző, mégis egy gyökérből fakadó zenei improvizációból, a jazz és a cigányzene világából kapunk ízelítőt. Méghozzá a legnagyobb presztizzsel bíró amerikai dixieland fesztiválokat rendre megnyerő, Bényei Tamás vezette Kossuth díjas Hot Jazz Bandnek, és a Liszt díjas ifj. Sárközy Lajos méltán nemzetközi hírű cigányzenekarának köszönhetően. Ma a képzőművészet és a borkultúra területét is olyan emblemikus egyéniségek képviselik, mint Szok Iván Munkácsy Díjas festőművész, és Heimann Zoltán szekszárdi borász (civilben közgazdász). A festmény és a bor megalkotása során is egyrészt tudatosan nyomon kell követni a harmóniák vagy éppen diszharmóniák megjelenését, a kívülről érkező ingerek közvetlen visszacsatolását, miközben nyitottnak kell lenni a belső világunkból fakadó érzelmi reakciókra, a spontán megelevenedő memória nyomokra, hogy ezek új kontextusban, változatos új asszociációkkal jelenhessenek meg az alkotásban, hasonlóan a zenei improvizációhoz.

Köszönöm a mai művészeti estünk valamennyi művészenek, hogy elfogadták meghívásunkat, Önöknek pedig tartalmas szórakozást, inspiráló beszélgetéseket kívánok!